

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*
THE DEVELOPMENT OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP
PROGRAM FOR ADMINISTRATORS OF PRIVATE SCHOOL UNDER
REGIONAL EDUCATION NO.11

ชนิกานต์ พัฒนินบูลย์

Chanikarn Patnibul

พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham Universit, Thailand

E-mail: foamiie@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 และ 2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน จำนวน 82 คน งานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่มและประเมินโปรแกรม จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสม สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ย

* Received 30 April 2020; Revised 17 May 2020; Accepted 2 June 2020

สูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยขั้นตอนของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) การประเมินก่อนการพัฒนา 2) การพัฒนา และ 3) ประเมินผล ได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลปรากฏว่า มีความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โปรแกรม, การพัฒนาผู้บริหาร, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the current and desirable conditions Transformational leadership of Administrators of Private school Under Regional Education No.11, 2) to develop Transformational Leadership Program for Administrators of Private school Under Regional Education No.1. The people group were Administrators of Private school consisting of 82 people. The research has been divided into 2 phases as follows: Phase 1 the study of current conditions and desirable conditions Transformational Leadership for Administrators of Private school Under Regional Education No.11 by using the 5 experts. The collect data tools were questionnaires. Statistics used for data analysis were mean, standard deviation. Phase 2 developed transformational leadership program for Administrators of Private school Under Regional Education No.11. Data provider group, the focus group and evaluation were organized by using the 5 experts. The tools for data collection were questionnaires. The statistical evaluation for data analysis were Mean, standard deviation.

The results were as followed: The results of the analysis of current conditions and desirable conditions of Transformational Leadership for Administrators of Private school found that the current conditions overall was at a medium level. The highest mean was Idealized Influence and the desirable conditions was Idealized Influence. The development step of a Transformational Leadership for Administrators of Private school program to promote critical thinking of students consisting of 4 steps: 1) preparation 2) development and 3) evaluation has been evaluated by experts. The results show that the program was overall suitable at the highest level.

Keywords: Program, Administrators Development, Transformational Leadership

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข นำไปสู่ความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ทำให้ทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรปรับเปลี่ยนไป รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งจะต้องรีบเร่งแก้ไขปัญหาโดยด่วน

ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรหรือสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย คือ การมีผู้นำที่ดีและมีคุณภาพ เพราะผู้นำเปรียบเสมือนหัวใจขององค์กร เป็นจุดรวมแห่งพลังผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจหลักการบริหารและระบบขององค์กร ดังนั้น “ภาวะผู้นำ” จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างแรงจูงใจและพยายามกระตุ้นให้ผู้ตามรู้สึกอย่างเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, 2562) กุญแจแห่งความสำเร็จประการหนึ่งของผู้นำคือ มีความสามารถในการกล้านำความเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการกล้าเผชิญกับความท้าทายด้วยวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

การศึกษาเอกชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐได้อย่างมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) เช่น ท้องที่ใดมีความห่างไกลไม่สามารถจัดการศึกษาได้ โรงเรียนเอกชนถือเป็นหน่วยงานสำคัญที่ช่วยรัฐบาลในการจัดการศึกษา มีความคล่องตัวในการบริหารสูงกว่าโรงเรียนของรัฐ ช่วยรัฐแบ่งเบาภาระงบประมาณของรัฐในการจัดการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการศึกษา และช่วยเพิ่มโอกาสในการเกิดนวัตกรรมการศึกษา ถึงแม้รัฐจะให้การสนับสนุนแต่ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น 1) นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐมีผลกระทบต่อ การรับนักเรียนของโรงเรียนเอกชน 2) การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวยังไม่สอดคล้องกับรายจ่ายที่เป็นจริงของโรงเรียนเอกชน ซึ่งโรงเรียนเอกชนมีรายได้ไม่เพียงพอในการจัดการศึกษาได้อย่าง

มีคุณภาพ 3) การลดหย่อนภาษีโรงเรียนและที่ดิน และค่าสาธารณูปโภคในอัตราเดียวกับธุรกิจเอกชนอื่น ๆ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม 4) ความล่าช้าในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายรวมทั้งกฎระเบียบไม่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อโรงเรียนเอกชน ทำให้โรงเรียนเอกชนขาดอิสระและความคล่องตัว 5) บุคลากรของโรงเรียนเอกชนยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง 6) การเรียกบรรจุครูภาครัฐกระทบต่อการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน และ 7) การจ้างครูต่างชาติมีกระบวนการยุ่งยากล่าช้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) เป็นสาเหตุให้โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่เข้าสู่วิกฤต การรับสมัครนักเรียนปีการศึกษา 2561 มีตัวเลขลดลงอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลให้โรงเรียนเอกชนบางกลุ่มต้องปิดกิจการลง (รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, 2561)

รายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ปีการศึกษา 2562 มีโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 จำนวน 86 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดสกลนคร มีจำนวน 50 โรงเรียน ปีการศึกษา 2560 และปี 2561 แจ้งขอเลิกกิจการ จำนวน 2 โรงเรียน และปีการศึกษา 2562 แจ้งขอหยุดกิจการชั่วคราว จำนวน 1 โรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนที่ยังเปิดกิจการจำนวน 47 โรงเรียน 2) จังหวัดนครพนม มีจำนวน 24 โรงเรียน ปีการศึกษา 2562 แจ้งขอหยุดกิจการชั่วคราว จำนวน 1 โรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนที่ยังเปิดกิจการจำนวน 23 โรงเรียน และจังหวัดมุกดาหาร มีจำนวน 12 โรงเรียน สรุปรวมมีการแจ้งเลิกกิจการจำนวน 2 โรงเรียน และแจ้ง ขอหยุดกิจการชั่วคราว จำนวน 2 โรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนที่ยังเปิดกิจการจำนวน 82 โรงเรียน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร, 2562); (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร, 2562); (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครพนม, 2562) ซึ่งเกิดจากการประสบปัญหาการลาออกของครูและบุคลากร เกิดปัญหาสำหรับโรงเรียนเอกชนในการหาคนเข้ามาแทน การเปลี่ยนครูบ่อย ๆ ทำให้การจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ไม่ต่อเนื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตกต่ำ และบางครั้งการลาออกของครูพร้อมกันจำนวนมากทำให้เกิดภาวะการขาดครู ขาดคนในส่วนงานบางส่วนเกิดผลเสียต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนอย่างมาก ปัญหาการขยายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัยลดลงของระดับชั้นอนุบาล 1 เป็น 3 ขวบ ส่งผลให้จำนวนเด็กลดลง และปัญหาการได้รับเงินสนับสนุนอาหารกลางวันนักเรียน อย่างไม่เพียงพอและล่าช้า ปัญหาดังกล่าวส่งผลเกิดผลเสียต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนอย่างมาก (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อ

ใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาสถานไปสู่ความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัยไว้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นใช้ปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

1.2 หลักการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และพัฒนาผ่านประสบการณ์ร้อยละ 70 2) การเรียนรู้และพัฒนาผ่านบุคคลอื่น ๆ ร้อยละ 20 และ 3) เรียนรู้และพัฒนาผ่านหลักสูตรและโปรแกรมการพัฒนา ร้อยละ 10

1.3 วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1) การบรรยาย 2) การสัมมนา 3) การอบรม 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 5) การระดมความคิด 6) การศึกษาดูงาน 7) การฝึกสถานการณ์จำลอง 8) การสอนงาน 9) กรณีศึกษา 10) การฝึกปฏิบัติงาน

1.4 ส่วนประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบไปด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการพัฒนา 5) การประเมินผล

2. ขอบเขตประชากร และกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน จำนวน 82 คน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.38	0.64	มาก	4.91	0.28	มากที่สุด
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	4.31	0.64	มาก	4.90	0.30	มากที่สุด
3. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.33	0.64	มาก	4.91	0.28	มากที่สุด
4. การกระตุ้นใช้ปัญญา	4.34	0.66	มาก	4.91	0.29	มากที่สุด
รวม	4.34	0.65	มาก	4.91	0.29	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นใช้ปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นใช้ปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ด้านที่มีความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 คือ ด้าน การสร้างแรงบันดาลใจ ลำดับที่ 2 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ลำดับที่ 3 ด้านการกระตุ้นใช้ปัญญา และลำดับที่ 4 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สรุปได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล

2.2 เนื้อหาการอบรมมุ่งเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

2.3 วิธีการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน มีกระบวนการพัฒนา 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินก่อนการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเป็นการเตรียมความพร้อมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ดำเนินการดังนี้

1.1 พัฒนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จำนวน 1 ชั่วโมง

1.2 การอบรมการใช้คู่มือการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 1 ชั่วโมง

1.3 การประเมินก่อนการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 1 ชั่วโมง

ขั้นที่ 2 การพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ใช้เวลา 80 ชั่วโมง

2.1 การสัมมนา จำนวน 8 ชั่วโมง โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สำหรับการเรียนรู้โดยสัมมนา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized influence) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (inspirational motivation) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

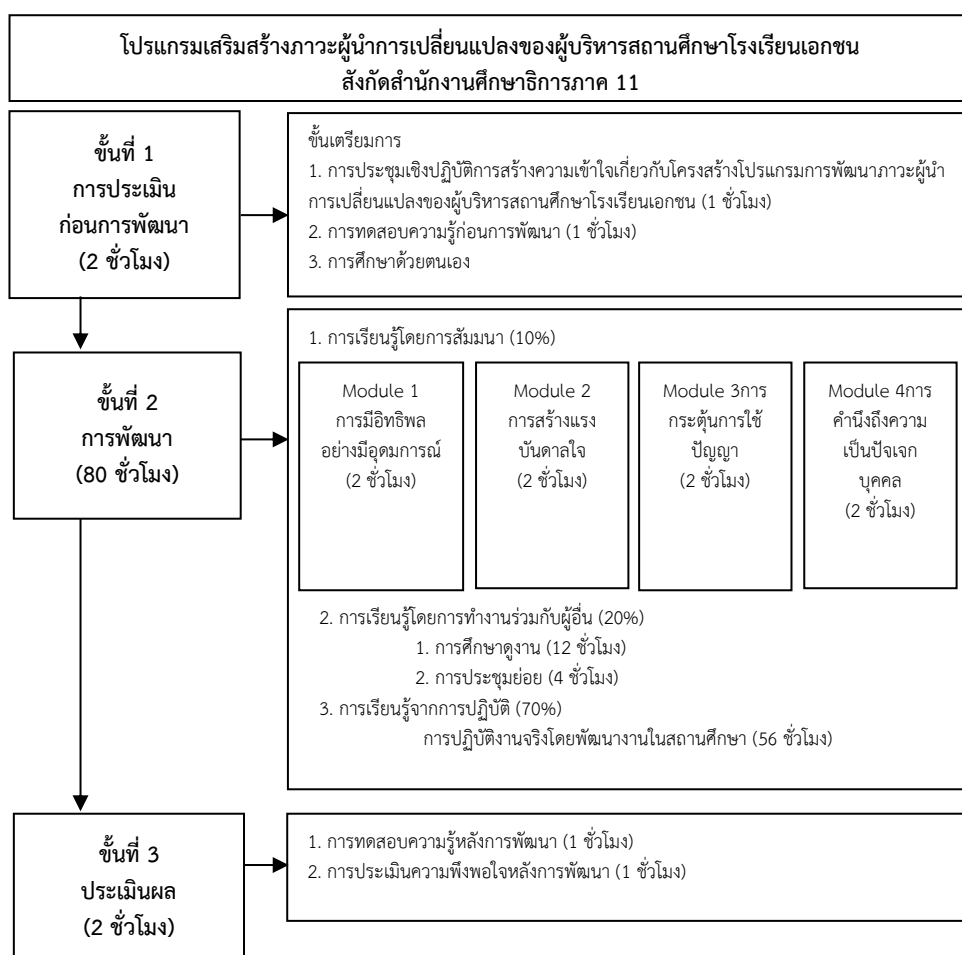
(individualized consideration) และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา (intellectual stimulation)

2.2 ขั้นตอนการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็น การเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น จำนวน 16 ชั่วโมง และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จำนวน 56 ชั่วโมง

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนเอกชน

3.1 การทดสอบความรู้หลังการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

3.2 สรุปผลการประเมินผลการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน โดยมีรายละเอียด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผลวิจัยสรุปว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกันนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน ได้ให้ความสำคัญในการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน ที่ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นใช้ปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นเดียวกันนั้น อาจเนื่องมาจากการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน ที่ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นใช้ปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจ ยังคงไม่ครบถ้วนสมบูรณ์มาก นั้นอาจเพราะสภาพปัจจุบันการมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการบริหารจัดการโดยใช้ภาวะผู้นำที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน

ในส่วนของผลการศึกษาความต้องการจำเป็นสรุปว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมองเห็นว่า การสร้างแรงบันดาลใจ คือ เป็นความสามารถในการแรงจูงใจที่เปี่ยมไปด้วยความท้าทายให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ใช้เป็นพลังในการขับเคลื่อนของการพัฒนาองค์กร ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องเรียนรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานพร้อมส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด สอดคล้องกับกัญพัชร แสงกล้า ได้ทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งงานวิจัยนี้มีข้อค้นพบสอดคล้องกัน คือ การสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (กัญพัชร แสงกล้า, 2560) สอดคล้องกับ ญฐวัฒน์

พระงาม ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญา (ณัฐวัฒน์ พระงาม, 2561)

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สรุปว่า ได้องค์ประกอบของโปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม และ 5) การวัดและประเมินผล และมีผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น สอดคล้องกับสุวัฒน์ จุลสุวรรณ ที่ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบของโปรแกรมที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมและเครื่องมือการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล

ในส่วนที่ผลการประเมินโปรแกรมที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงสุดนั้น อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินการสร้างโปรแกรมมีการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการสร้างโปรแกรม ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนที่จะได้มาซึ่งโปรแกรมที่สมบูรณ์ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) สอดคล้องกับ Eisner E. ที่ได้เสนอแนวคิดในการประเมินโปรแกรมโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน และเนื่องจากขั้นตอนการร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นการวัดคุณค่า ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้นอกจากการใช้วิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น บนหลักการที่เน้นความเชื่อถือว่า ผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีวิจารณ์ญาณที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั้นเอง ดังนั้นการดำเนินการร่างโปรแกรมโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒินี้ถือว่าเป็นการประเมินทางการศึกษาที่เรียกว่า การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษานั้นเอง ทั้งนี้การวิพากษ์วิจารณ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิเดิม วิธีนี้

นิยมใช้มากและมีความน่าเชื่อถือได้ เพราะถือว่าเป็นการตัดสินใจหรือการพิจารณาโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาหรือวิชาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ จึงส่งผลให้โปรแกรมเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (Eisner E., 1976)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นใช้ปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และสภาพที่พึงประสงค์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และจากการวิจัยพบว่า การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน ควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยการมีวิสัยทัศน์ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากร และมีความฉลาดทางอารมณ์

2. ด้านสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนควรพัฒนาตนเอง ให้กระตุ้นการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร

3. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสามารถนำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วย โดยอาจกำหนดเป็นอัตลักษณ์ (Identity) ของสถานศึกษาเพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติในสถานศึกษาด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรในสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำในระดับการศึกษาต่าง ๆ เช่น ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบอื่น ๆ โดยมีวิธีการพัฒนาเสริมสร้างที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กัญพัชร แสงกล้า. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). สุดยอดภาวะผู้นำ : Super leadership. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 8(2), 13-23.
- รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2561). โรงเรียนเอกชน ทางรอดทางเลือก. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2562 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_989270
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครพนม. (2562). รายงานการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562. นครพนม: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครพนม.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร. (2562). รายงานการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562. มุกดาหาร: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร. (2562). รายงานการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562. สกลนคร: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2562). ภาวะผู้นำทางการศึกษา: เอกสารประกอบการสอน. มหาสารคาม: ดั๊กศิลาการพิมพ์.
- Eisner E. (1976). Educational Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation. The Journal of Aesthetic Education, 10(3), 135-150.